

IDENTITEIT EN KATHOLIEK BASISONDERWIJS

Identiteit en katholiek basisonderwijs vormden in de afgelopen decennia een geliefd begrippenpaar, waarover vele boeken, brochures en artikelen zijn geschreven. De stroom van publikaties hierover houdt nog steeds aan, en lijkt de laatste jaren zelfs toe te nemen. Zonder uitpuittend te willen zijn, vindt u hieronder een overzicht van de meest recente, op landelijk niveau uitgebrachte brochures.

Identiteit van katholieke PABO's; Handreiking voor een innovatieproces, ABKO, Den Haag, 1992,63 blz., (Opleiding & Identiteit deel I).

In deze brochure - geschreven voor katholieke pabo's in Nederland als handreiking voor de versterking van de 'mission' van deze opleidingen - worden twee innovatieprocessen beschreven. Het eerste innovatieproces is gericht op de invoering van identiteitsgerichte doelen in de verschillende vakken van de opleiding. Het tweede proces is gericht op een versterking van de relatie tussen de opleiding en de scholen waarmee de opleiding contact heeft. Dit laatste gebeurt via een praktijkopdracht van studenten rond identiteit op een stageschool.

De brochure geeft allereerst inzicht in de beginsituatie van pabo-4 studenten. Wat is volgens hen de betekenis van een christelijke levensvisie voor de manier waarop mensen in het leven staan? Welke waarden vinden zij van belang voor een katholieke basisschool? Waarin werkt deze inspiratie door in de school? Vervolgens worden algemene doelen geformuleerd voor de opleiding tot basisschoolleraar .

De kern van de brochure bestaat uit een innovatieplan, dat is opgebouwd uit bovengenoemde twee innovatietrajecten. Het eerste traject is gericht op de implementatie van identiteit als aandachtsveld binnen vakken in de opleiding. Het tweede traject richt zich op de versterking van de relatie opleiding en afnemend veld.

Tenslotte volgt een handreiking voor de opzet van twee modules over identiteit.

De eerste module is erop gericht om studenten een interpretatiekader aan te leren rond de identiteit van katholieke basisscholen. De tweede module is een praktijkopdracht om onderliggende waarden en levensbeschouwelijke opvattingen in een basisschool op het spoor te komen.

Besteladres: ABKO, Postbus 82068, 2508 EB DEN HAAG, (070) 356 8100.

C. Hermans, Katholiek Basisonderwijs; Onderwijs met een bijzondere culturele opdracht, ABKO, Den Haag, 1992, 123 blz., (Opleiding & identiteit deel 2).

Een studieboek, geschreven voor studenten pabo- 3 en pabo-4 en tevens bruikbaar in bij- en nascholingscursussen voor leerkrachten op katholieke scholen voor basisonderwijs. Het boek bestaat uit vier onderdelen. Het eerste gedeelte biedt een overzicht van de structuur van het Nederlandse onderwijsbestel, waarin openbaar en bijzonder onderwijs naast elkaar bestaan. Het tweede deel richt zich op de inhoud van de bijzondere culturele opdracht van katholieke scholen in relatie tot de christelijke levensvisie. Vervolgens wordt de inbreng van deze christelijke levensvisie vertaald naar de identiteit van katholieke basisscholen. Aan de orde komen enkele vormingsgebieden die voor de identiteit van de school van belang zijn en de wijze waarop de christelijke levensvisie kan doorwerken in de keuzen die binnen de totale schoolorganisatie gemaakt worden. Het slothoofdstuk gaat in op de rol van leerkrachten als dragers van de identiteit. Achter elke leereenheid is een opdracht opgenomen ter verwerking van de stof, waardoor het boek het karakter krijgt van een werkboek.

Besteladres: ABKO, Postbus 82068, 2508 EB DEN HAAG, (070) 356 8100.

J. v. Oers en J. Gelauf (red), De identiteit van de katholieke school, Bond KEO, Den Haag, 1992,47 blz., (Schoolbesturen en een eigen beleid deel I).

Het vergroten van de mogelijkheden van schoolbesturen bij het vormen van een eigen beleid met betrekking tot identiteit: dit is het uitgangspunt van brochure 1 in de reeks Schoolbesturen ... en een eigen beleid. In de brochure wordt een kader aangereikt van waaruit het schoolbestuur zelf sturing kan geven aan de vaststelling van de levensbeschouwelijke uitgangspunten en hun doorwerking in de schoolpraktijk.

De relatie tussen levensbeschouwing en onderwijs vormt in deze brochure het uitgangspunt bij het spreken over de identiteit van de school. Een complex begrip, waaraan verschillende dimensies te onderscheiden zijn. Eén daarvan is de

levensbeschouwelijke dimensie. Deze bestaat uit voorstellingen, waarden en normen, afkomstig uit de katholiek-christelijke geloofstraditie. In hoofdstuk 1 wordt het begrip 'identiteit' beschreven en wordt stilgestaan bij algemene structurele kaders die van belang zijn voor de identiteit van een katholieke school: bevoegdheden van het schoolbestuur in verband met de vrijheid van onderwijs, de bepalingen van het Algemeen Reglement voor het Katholiek Onderwijs, de maatschappelijke ontwikkelingen op godsdienstig terrein.

Hoewel de levensbeschouwelijke dimensie niet als enige maatgevend is voor de identiteit van opvoeding en onderwijs, kan de katholieke school wel uitdrukkelijk vanuit deze dimensie 'doordesemd' worden. Hoofdstuk 2 besteedt dan ook uitvoerig aandacht aan de katholiek-christelijke geloofstraditie als belangrijke inspiratiebron. Tevens wordt de doorwerking van deze traditie in het schoolleven aan de orde gesteld.

De hoofdstukken 3 tot en met 7 verkennen de mogelijkheden en verantwoordelijkheden van het schoolbestuur ten aanzien van de profilering van de identiteit aan de hand van de beleidsterreinen onderwijskundige zaken, personele zaken, materiële zaken en bestuurlijke organisatie.

Besteladres: Bond KEO, Postbus 82158, 2508 ED DEN HAAG, (070) 356 86 00.

Fusie en identiteit in het katholiek primair onderwijs, ABKO/NKSR, Den Haag, 1992, 31 blz.

Fusieprocessen zijn meestal ingrijpende gebeurtenissen. Ze hebben niet alleen betrekking op de school als organisatie, maar raken allen die bij de school betrokken zijn: de ouders, het bestuur en het personeel. Het is dan ook van belang dat men het fusieproces gezamenlijk start en voldoende tijd neemt voor onderling overleg.

Met de brochure Fusie en identiteit wil de NKSR scholen informeren over zaken rond de identiteit van de school die kunnen spelen bij een fusieproces. De brochure richt zich vooral op de zorg voor de identiteit in de verschillende fasen van het fusieproces.

Na een beschrijving van de ontwikkelingen in het basisonderwijs en een korte beschouwing rond het begrip identiteit, wordt aandacht besteed aan de zorg voor identiteit in de vijf fasen van het fusieproces: contactfase, oriëntatiefase, besluitvormingsfase, uitwerkingsfase en uitvoeringsfase.

Tevens wordt aangegeven welke katholieke organisaties ondersteuning kunnen bieden bij fusies en wordt toegelicht welke uitgangspunten de NKSR hanteert bij de goedkeuring van nieuwe of gewijzigde statuten.

Aan het einde van de brochure zijn een literatuurlijst, een adreslijst van organisaties binnen het katholiek onderwijs en model-formuleringen voor statuten opgenomen.

Besteladres: NKSR, Postbus 82068, 2508 EB DEN HAAG, (070) 356 81 00.

Leraren, dragers van identiteit, ABKO/ NKSR, Den Haag, 1992.

Een folder, bestemd voor leerkrachten die willen solliciteren op een katholieke of interconfessionele school. Hij dient als voorbereiding op het sollicitatiegesprek. De folder geeft informatie over de manieren waarop de identiteit van een katholieke school gestalte krijgt en de wijze waarop een docent daaraan een bijdrage kan leveren.

Ton Oudshoorn (red), De waarde(n)volle school, KPC, 's-Hertogenbosch, 1992, 51 blz., (Kwaliteit en verantwoordelijkheid).

Scholen worden steeds vaker nadrukkelijker aangesproken op een grondige bezinning op de fundamenteën van hun onderwijsvisie, waarbij het accent op waarden en normen valt. De KPC-brochure De waarde(n)volle school wil scholen ondersteuning bieden bij hun bezinning op de pedagogische opdracht. Na een inleiding worden twee mogelijke rollen voor waarden en normen in scholen geschetst. Ze kunnen de inhoud van het onderwijs zijn en de achtergrond vormen van het handelen van de onderwijsgeevenden.

Daarna volgt een aantal suggesties en mogelijkheden hoe scholen waardenoriëntatie in hun lessen kunnen opnemen. Tevens wordt beschreven hoe scholen door middel van zelfanalyse hun eigen handelen kunnen doorlichten op aanwezige waarden en normen. En vervolgens wordt aangegeven op welke wijze overheid, besturen, onderwijsorganisaties, opleidings- en ondersteuningsinstellingen de scholen kunnen ondersteunen bij de realisatie van waardenoriëntatie. Tenslotte worden enkele aanbevelingen voor het beleid gedaan. De brochure is bestemd voor diegenen die uit hoofde van een politieke, kerkelijke, bestuurs- of onderwijsfunctie betrokken zijn bij beslissingen over de invoering en invulling van waardenoriëntatie in alle soorten van onderwijs.

Besteladres: KPC, Postbus 482, 5201 AL DEN BOSCH (073) 21 5435.

J.. Kok/C. de Wit (red), Allochtone leerlingen: bijzondere leerlingen! KPC, 's-Hertogenbosch, 1992,67 blz., (Kwaliteit en verantwoordelijkheid).

Pluriformiteit en etnische verscheidenheid vormen in deze KPC-brochure het belangrijkste vertrekpunt. De brochure gaat in op de vraag welke kansen de aanwezigheid van allochtone leerlingen biedt voor het bijzonder en vooral het katholiek onderwijs.

De ontwikkeling naar een multiculturele en multireligieuze samenleving moet voor het katholiek onderwijs namelijk méér inhouden dan alleen de verplichting om aan die ontwikkeling 'aandacht te besteden'. De komst of aanwezigheid van allochtone leerlingen is voor de katholieke school een extra uitdaging om de zorg voor elke leerling afzonderlijk structureel te bevorderen en zich te bezinnen op een eigentijdse invulling van 'katholiek onderwijs'.

Uitgebreid wordt stilgestaan bij de consequentie die de aanwezigheid van allochtone leerlingen heeft of zou moeten hebben voor het katholiek onderwijs, waarbij het accent valt op de identiteit, de differentiatiecapaciteit van de scholen en de noodzaak van een helder beleid op schoolniveau. Daarbij komen zaken aan de orde als profilering, toelatingsbeleid, individuele leerlingenzorg, de pedagogische opdracht, levensbeschouwelijk onderwijs, taalbeleid, schoolorganisatie, personeelsbeleid en ouderparticipatie.

De brochure wijst op het belang van regionale samenwerking, bijvoorbeeld op het terrein van NT2 en OET, een landelijk beleid en het beleid van onderwijsorganisaties. Tenslotte worden stellingen en aanbevelingen voor het beleid geformuleerd. De brochure is vooral bedoeld voor beleidsverantwoordelijken op landelijk, regionaal en lokaal niveau.

Besteladres: KPC, Postbus 482, 5201 AL DEN BOSCH, (073) 215435.

C. de Wit (red), Investeren in het katholieke onderwijs, KPC, 's-Hertogenbosch, 1991,51 blz., (Kwaliteit en verantwoordelijkheid).

In deze brochure wordt nagedacht hoe katholieke scholen en onderwijsorganisaties in een context van toenemende autonomie en verschuivende verantwoordelijkheden inhoud kunnen geven aan hun eigen identiteit en imago. Vooral wanneer identiteit breder wordt opgevat, komt er ruimte en kan identiteit van invloed zijn op de beelden die er van de school bestaan, zowel naar binnen als naar buiten. Beelden, die op hun beurt weer van invloed zijn op het gedrag en de beleving van degenen die er werken en leren. Bezinning op die beelden en de daarachter schuilgaande (brede) identiteit is van levensbelang voor elke school. Gepleit wordt voor het in gang zetten van een ontwikkeling naar een bredere, gezamenlijk gedragen verantwoordelijkheid en de zorg voor heel het katholiek onderwijs, analoog aan de verantwoordelijkheid en zorg voor heel de mens.

De brochure is bestemd voor beleidsverantwoordelijken op lokaal, regionaal en landelijk niveau.

Besteladres: KPC, Postbus 482, 5201 AL DEN BOSCH, (073) 21 5435.

H. V.d. Polle. VerbeekII. Naber (eindred), Werken aan identiteit: drie schoolportretten, KPC, 's-Hertogenbosch, 1990, 36 blz.

Om tot een zelfportret te komen heb je een schilder of fotograaf nodig. Iemand die je een spiegel kan voorhouden. Iemand die je kan helpen ontdekken wie je bent en hoe je op anderen overkomt.

In de brochure *Werken aan identiteit* laten drie Rotterdamse basisscholen - alle katholiek, maar wel heel verschillend van karakter - 'live' zien, hoe zij hebben gewerkt aan het verhelderen en concretiseren van wat hen beweegt en motiveert in het geven van onderwijs aan vier- tot twaalfjarigen. Samen met hun begeleiders werkten zij aan het levensbeschouwelijk aspect van hun identiteit. De Oscar Romeroschool (een school met veel allochtone leerlingen) deed dat met het leergebied geestelijke stromingen als uitgangspunt. De Johannesschool voor speciaal onderwijs had daarbij de sociaal-emotionele ontwikkeling als rode draad. De Van Eijckschool (een basisschool in een traditionele wijk) was daarmee bezig vanuit de behoefte om een link te leggen tussen katechese en de zaakvakken.

De brochure kan scholen helpen antwoord te vinden op vragen als:

hoe kun je als school je opvattingen ontdekken over je manier van omgaan met elkaar?

voor welke belangrijke waarden en normen wil je je als school sterk maken?

waaraan zijn de levensbeschouwelijke uitgangspunten herkenbaar in denderwij sacti viteiten?

Besteladres: KPC, Postbus 482,5201 AL DEN BOSCH, (073) 21 54 35.